

ריבונה של תורה

רעיונות ומאמרים לפרשת השבוע

גליון קצ"ד

פרשת ויצא

לוי הגאולה

האגוז והלוז – סמלי החורבן והתקומה ובנין הבית השלישי

ומתחילה רבו האבנים על מי יניח הצדיק את ראשו, והיה בזה פירוד וחילוק, וכך לא שייך להעמיד את כלל ישראל, ולכן עשאן הקב"ה לאבן אחת-אבן ישראל", להודיע שרק באופן זה יבנה כלל ישראל, ויעמדו יבי שבטים.

יסוד בית המקדש והעולם באבן השתיה-אבן האחדות

ונמצא שהאבן שעליה הניח יעקב אבינו את ראשו מסמלת את אחדות השבטים. ועל אבן זו ביקש יעקב מאת השיי"ת "והאבן הזאת אשר שמתני מצבה, יהיה בית אלהים", ופירש בתרגום יונתן (וכן מבואר בזה"ק פ"י ויח), שיעקב ביקש שהאבן תקבע בבית המקדש, ויהיו זרעו עובדים עליה את הקב"ה.

ובאותה שעה הטביע הקב"ה את האבן ברגל ימינו עד עמקי תהום, ועשה אותה סניף לארץ, "ולפניך נקראת 'אבן שתיה', ששם הוא טבור הארץ, ומשם נמתחת כל הארץ, ועליה היכל עומד" (עי"פ ילקוט בראשית, רמז קכ"ו). [והכלי יקר (פסי יא) כתב שעל אבן זו נאמר "'והוציא את אבן הראשה" (זכריה ד, ז), כלומר שהקב"ה הוציא ונטל את האבן שהיתה מראשותיו של יעקב, וייסד בה את היכלו].

ומדברים אלו למדנו שיסודותיו של בית המקדש נשענים על אבן השתיה, שכל כוחה נובע מהאחדות שאותה היא מסמלת.

לפי גודל קדושת המקום, יתמעטו בו הכעס והמחלוקת

ועומק הענין שיסוד ביהמ"ק הוא על ידי האחדות והשלום יתבאר על פי דברי היערות דבש (ח"א, דרוש א'), שלפי גודל קדושת המקום, יתמעטו בו הכעס והמחלוקת, ויתרבו בו השלום והאהבה [וכפי שמצינו (סנהדרין כד, א) שתלמידי חכמים שבארץ ישראל נקראו ינועים, ושבבבל נקראו יחובלים].

ולכך לא שייך שיהיו פירוד ומחלוקת במקדש, שהוא המקום הקדוש ביותר עלי אדמות. ולכן אף היסוד המעמיד את בית המקדש, היא אבן השתיה המסמלת את האחדות והאחוה השוררים בישראל.

ולדברינו יתבאר היטב הטעם שנחרב הבית מחמת שנאת חינם, שכן שנאה זו סתרה וערערה את יסודות האחדות שעליהם נבנה המקדש.

העיר 'לוז' הוזכרה לראשונה בתורה בפרשתנו בפסוק (כח, יט) "ויקרא את שם המקום שהוא בית אל, ואולם לוז שם העיר לראשונה". ובמדרשי חז"ל מצאנו מחלוקת בדבר זהותה של עיר זו. **בילקוט** (בראשית פכ"ח רמז קכ"ו) מבואר שהיא העיר לוז הידועה שאין תושביה מתים לעולם ואין מלאך המות שולט בה. אך **הרמב"ן** (פסי י"ז) כתב, שלדעת **רבי יוסי בן זמרא** (ב"ר סט, ז) לוז היא ירושלים שהיתה נקראת באותו זמן בשם זה, ויעקב אבינו קראה "בית אל".

וגם **רבינו בחיי** (פסי י"ט) כתב שלוז היא ירושלים, אלא שהקשה לשם מה השמיענו הכתוב שירושלים היתה נקראת מתחילה בשם זה, ומה רצו ללמדנו בכך. ותירץ ש"לוז" הוא מלשון **לוז השדרה** שהוא עמוד השדרה שבאדם, ואף ירושלים היא עמוד השדרה של העולם, כי ממנה הושתתה כלל הבריאה. וכשם שבתחיית המתים יתחיל חידושו של גוף האדם מעצם הלוז, כך תתחיל תחיית המתים מירושלים שהיא לוז העולם, והמתים הקבורים בה יקומו לפני שאר המתים.

ובמאמר שלפנינו נבוא לבאר ב"ה מהלך חדש בענין השם "לוז" שבו נקראת ירושלים, ונעמיק במשמעות הרבה של שם זה.

כיון שנתאחו יב' אבנים, ידע יעקב שהוא מעמיד יב' שבטים

הנה באותו לילה נשגב שבו לן יעקב בהר המוריה, נטל יב' אבנים ונתנם מראשותיו. ודרשו חז"ל (ב"ר סח, יא) שבאבנים אלו היה טמון ענין כביר, "יב' אבנים נטל, ואמר, גזר הקב"ה להעמיד יב' שבטים, ואבותי לא העמידום. אני, אם מתאחות יב' האבנים זו לזו, הנני יודע שאני מעמיד יב' שבטים. כיון שנתאחו האבנים ידע שהוא מעמיד יב' שבטים".

וביאר **הבית הלוי** (פ"י וישב), שמנין יב' השבטים, הוא יסוד כלליות האומה הישראלית. וכל תשוקתו ויגיעתו של יעקב בימי חייו, היו להעמיד יב' שבטים ולבנות בכך את בית ישראל.

והדגש בזה הוא, שיב' האבנים לא סימלו את העמדת השבטים אלא לכשנתאחו ונתאחדו לאבן אחת. וזאת כדי להורות, שמעלת השבטים אינה אלא בהיותם מאוחדים כאיש אחד בלב אחד, ואף שלכל אחד ישנה הדרך מיוחדת לו בעבודת ה', מכל מקום כוחם וחוסנם אינו אלא בקיבוצם.

קמצא ובר קמצא' מלשון קמיצה פירוד וחילוק

וכה מתבקש לצרף לדברים אלה את דברי המהר"ל (ח"א, גיטין נו, א), בענין קמצא ובר קמצא, "כאשר תדקדק בשמותם של קמצא ובר קמצא' תמצא, כי שם מורה על חילוק ופירוד, מלשון קמיצה וקומץ, בהיותם 'מיוחדים' בפירוד ומחלוקת. ולכך על ידם חרב בית המקדש, שהוא המאחד את ישראל".

ועל כן גם גאולתנו תלויה באחדות שהיא היפך הפירוד והמחלוקת, וזהו שאמרו במדרש (תנחומא, נצבים א), "והיה לך ה' לאור עולם, אימתי? בזמן שתהיו כולכם אגודה אחת, שאין ישראל נגאלים עד שיהיו אגודה אחת, וכשהם אגודים מקבלים פני שכינה".

וכידוע מדברי המהר"ל (דרי"ח ה, ד) שבית המקדש השלישי יבנה בזכות יעקב אבינו. והיינו כי כשם שישד יעקב את אבן הפינה לביהמ"ק בכח האחדות, כך יהא בנין הבית על ידי אהבת חנם וקיבוץ הלבבות, ובכח איחוי האבנים-השבטים, לְכַדִּי אבן אחת-אבן ישראל.

האם יעקב התכוון לעקור את שם העיר לוז?

ועתה נבוא לבאר על פי האמור לעיל את השם לוז שניתן לירושלים. אך תחילה נקדים את דברי המהר"י אסאד בשו"ת יהודה יעלה (ח"ב חו"מ ס"י קז). כי הנה על אף שיעקב אבינו קרא לעיר בשם בית אל מכל מקום בפרשת וישלח שוב הוזכר השם לוז, וכמו שנאמר (בראשית לה, ו) "ויבא יעקב ללוז אשר בארץ כנען היא בית אל". ונמצא שלמרות שחלפו עשרים שנה מאז שיעקב שינה את שם העיר, לא נשתקע שמה הראשון ועדיין היו קוראים אותה בשם לוז.

וביאר, שיעקב אבינו לא התכוון לעקור לגמרי את שם העיר מ"לוז" ל"בית אל", אלא שרצה להוסיף לשמה שם נוסף, כדי שתהא נקראת בשתי שמות. ועל פי זה ביאר את לשון הפסוק "ואולם לוז שם העיר לראשונה", כי לפי הפשט הפסוק מיותר, ועוד שיותר היה לו לומר "בתחילה" או "מקדם" ומהו "לראשונה". אך להנ"ל יתבאר שהשמיענו הכתוב שיעקב לא עקר את שם העיר אלא הוסיף על שמה שתהא קרויה "לוז בית אל".

וזהו שנאמר "ויקרא יעקב את שם המקום ההוא בית אל ואולם לוז שם העיר לראשונה", כי "ואולם" הוא לשון תנאי, כלומר, שיעקב אבינו הוסיף לעיר שם חדש בתנאי שימשיכו לקרוא לה אף בשמה הראשון ויהא שמה הראשון קודם לשם החדש [וזהו "לראשונה"]. והיה שמה מאותה שעה "לוז בית אל". ולכאורה יש להבין מה רצה יעקב אבינו בכל זה, ומה היה הענין להוסיף על שם העיר אם בלאו הכי שמה הראשון עדיין

יתקיים. ואם השם החדש עדיף מדוע באמת לא יעקר שמה הראשון.

האגוז מסמל את הפירוד והלוז את האחדות

ונראה בזה באופן נפלא על פי דברי הילקוט גרשוני (ע"ד "אחדות"). כי הנה דרשו חז"ל (פסחים פ"ג, א) שאברהם אבינו קרא למקום המקדש "הר", ויצחק קראו "שדה", ויעקב קראו "בית" [פירש רש"י דהיינו מקום מיושב]. וביארו המפרשים שבית ראשון ושני נחרבו כיון שלא נקראו בית, אך בית שלישי שנקרא בית לא יחרב. וזהו שקראו יעקב "בית אל", כלומר בית המיוחד לעבודת הבורא שלא יחרב כלל.

ברם, כאמור לעיל היות ויסוד קיום המקדש הוא על ידי אחדותם של ישראל, אם כן ייסוד ובנין הבית השלישי שהוא "בית אל" תלוי ועומד באחדות ישראל.

ולפי זה יובן היטב השם "לוז". כי הנה ידוע ש"לוז" ו"אגוז" הם שני פירות שונים. האגוז כידוע מחולק לארבע חלקים, אך הלוז הלא הוא השקד כולו עשוי כמקשה אחת [כן מבואר בתרגום ירושלמי בפר' מקץ (בראשית מג, יא) שלוז הוא שקד, וראה בתוס' בבכורות (ח, א ד"ה תרגולת) שהאריכו בראיות לכך]. וביאר הילקוט גרשוני שהאגוז מסמל מחלוקת ופירוד, ולעומתו מסמל השקד אחדות וקירוב לבבות. [חילוק זה שבין האגוז לשקד הוזכר כבר בספר מעשה ה' לרבי אלעזר אשכנזי אבד"ק קראקא ממלא מקומו של הרמ"א (חלק מעשה אבות פל"א)].

וזהו שנאמר "ויקרא את שם המקום ההוא בית אל, ואולם לוז שם העיר לראשונה". דהיינו שיעקב אבינו קרא למקום על שם ביהמ"ק השלישי שיהא בית אל ויתקיים לעולם, אך הדבר תלוי ועומד בתנאי אחד חשוב, והוא- "ואולם לוז שם העיר לראשונה", כלומר, שרק כשישראל יהיו דומים ללוז ויהיו מאוחדים ואוהבים זה את זה, אזי יזכו לבית אל הלא הוא הבית השלישי. כי החורבן נגרם ע"י שנאת חנם הדומה לאגוז, ותיקון סיבת החורבן תביא לבנין ותקומה, וזאת על ידי בחינת האחדות שבלוז.

ודבר זה תואם עד מאד לדברי המהר"י אסאד הנ"ל, כי יעקב לא רצה לעקור את שם העיר, אלא הצמיד וחיבר את השם "לוז" לשם "בית אל" כדי ללמד לדור אחרון שרק ע"י בחינת ה"לוז" והאחדות יזכו לבית אל שהוא בית המקדש השלישי.

כתובת המערכת: מודיעין עילית, מסילת יוסף 3/10

טל' 08-9744220 פקס: 153-89744220 ©

רשתות המערכת והשירותים לקבלת האחדות האקונומית בא"י:

rinuna@shtaygen.co.il

לע"נ

ר' בנימין בן משה זצ"ל
וסרח (שרה) בת רחמה ע"ה

לע"נ אהרן בן יחיא מעברי ז"ל

ומרת רחל בת סאלחה ע"ה
ומרת נאז'ה בת תאג'ה ע"ה

להצלחת ר' יהודה דגנה ומש'.

ולע"נ אבלין בת איבון ע"ה.
ומאור בן עביה ז"ל.

להצלחת

ר' יצחק ודייזי רבקה קקון וילדיהם.
ולרפואת ברוך בן אליס הי"ו.